

противостоянием развитых и развивающихся стран, но и разницей во взглядах на эту проблему среди развитых государств. Высказываются мнения как в поддержку международного исчерпания прав (расширение международной торговли, повышение конкуренции), так и в пользу национальной и региональной моделей (защита интересов правообладателей, усиление борьбы с контрафактной продукцией и др.).

В отсутствие урегулирования данного вопроса на уровне универсальных международно-правовых актов установление той или иной унифицированной модели исчерпания прав возможно либо путем одностороннего введения указанного принципа (что актуально, например, для стран ЕС), либо путем заключения двухсторонних и многосторонних договоров. Однако одностороннее установление той или иной модели окажет негативное влияние на внешнюю торговлю и осложнит отношения с основными торговыми партнерами. А подписание двухсторонних договоров может вступить в противоречие с положениями ст. 4 Соглашения TRIPS, согласно которому любые выгоды, льготы, привилегии в отношении охраны прав интеллектуальной собственности, предоставляемые одним государством-членом другому участнику Соглашения, немедленно и безоговорочно распространяются на все государства, подписавшие данное Соглашение.

Таким образом, на данном этапе наиболее реальным и взаимовыгодным путем решения рассматриваемой проблемы может стать подписание многосторонних соглашений в рамках Соглашения TRIPS.

Іванова К. Ю., асистент кафедри цивільного права №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

ДОГОВІРНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВІДНОСИН

Визнання пріоритетності інноваційного розвитку вітчизняних господарюючих суб'єктів і проголошення державної політики, спрямованої на інноваційну модель економічного розвитку, потребує розробки відпо-

відного механізму регулювання договірних зобов'язань в інноваційній сфері.

На законодавчому рівні процес створення і впровадження інновацій (інноваційний процес) розглядається як єдиний, що поєднує здійснення організаційних заходів і певну послідовність етапів (стадій), які проходить абстрактна інноваційна ідея – новація до свого втілення в реальний кінцевий продукт, придатний до впровадження, – кваліфіковане нововведення – інновацію. Структура інноваційного процесу включає наступні стадії: ініціацію інновації; її маркетинг; випуск (виробництво); реалізацію; оцінку економічної ефективності; дифузію (поширення) інновації. Для стадій інноваційного циклу характерна варіативність, залежно від чого інноваційний цикл може бути або повним, або усіченим (частковим). Повний інноваційний цикл – це процес, який проходить наступні стадії: 1) створення інноваційного об'єкту (інноваційного продукту або інноваційної розробки), робота над яким може починатися зі створення об'єкта права інтелектуальної власності, якщо його не існує; 2) впровадження інноваційного об'єкту як інновації; 3) розповсюдження інноваційної продукції. Неповний інноваційний цикл охоплює лише ті стадії, які необхідні для досягнення кінцевого результату, який був його метою.

Інноваційний цикл знаходиться в динаміці, а тому зміна його стадій охоплюється поняттям механізму реалізації, серед складових якого одне з головних місць посідає договірний механізм. Договірне регулювання нових і недостатньо розвинених відносин у сфері інноваційної діяльності має спиратись на чітко визначені в законодавстві моделі зв'язків, реалізація яких здатна забезпечити інтереси творців, інших правовласників об'єктів інтелектуальної власності, осіб, що створюють інноваційні продукти, здійснюють їх передачу, впровадження у виробництво тощо.

Договори, які укладаються в інноваційній сфері, різноманітні за своїм спрямуванням і правовою природою, їх перелік не є вичерпним, але головною системоутворюючою ознакою, яка дозволяє об'єднати усі ці договори під загальною назвою «договори інноваційного характеру» серед інших господарських договорів, є зв'язаність учасників інноваційного процесу інноваційним циклом, який складається із стадій, кожна з яких знаходить свій прояв у тому чи іншому з різновидів договорів інноваційного характеру.

Для класифікації договорів, які опосередковують здійснення тієї чи іншої стадії інноваційного циклу, слід застосовувати комплексний (ком-

бінований) підхід, критеріями якого є: стадійність інноваційного циклу; інноваційна складова в предметі договору, що укладається на тій чи іншій стадії; спрямованість договору на отримання конкретного результату; а також результат, отриманий на кожній із стадій інноваційного циклу.

За критерієм спрямованості на отримання кінцевого результату (інноваційного об'єкту) договори інноваційного характеру поділяються – на договори інноваційного типу і супутні (допоміжні) договори.

Договори інноваційного типу – це договори, які безпосередньо пов'язані зі створенням інноваційних об'єктів (договір на створення інноваційного об'єкту; договір на передачу інноваційного об'єкту).

Супутні (допоміжні) договори, перелік яких не є вичерпним, – це окремі договори про надання послуг, виконання робіт, щодо розпорядження правами інтелектуальної власності, які опосередковують інноваційний цикл (договори: на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт; авторського нагляду; довірного управління майновими правами інтелектуальної власності; про надання послуг зі сертифікації інноваційної продукції; про надання патентно-ліцензійних послуг; страхування інноваційних ризиків; інформаційного пошуку та інші).

За критерієм динаміки інноваційного процесу (його стадійності) договори інноваційного характеру поділяються – на договори, які опосередковують стадію створення інноваційного об'єкту, і договори, які опосередковують стадію впровадження інноваційних об'єктів.

Договори інноваційного типу укладаються лише на стадії створення інноваційних об'єктів, тоді як супутні – і на стадії створення інноваційних об'єктів, і на стадії впровадження інноваційних об'єктів як інновацій. Це більш технічна стадія, аніж творча, тому договори, що її опосередковують, це, як правило, договори підрядного типу, зокрема, договори інжинірингу, з виконання пусконаладжувальних робіт, стандартизації, а також надання різноманітних послуг, зокрема, послуг з авторського нагляду, оціночних, маркетингових, рекламних, страхування інноваційних ризиків тощо.

На першій стадії інноваційного циклу – стадії створення інноваційного об'єкту (інноваційного продукту або інноваційної розробки) відбувається не тільки розробка нового продукту, а й відповідне його оформлення як об'єкта права інтелектуальної власності, а також доведення до рівня інноваційного об'єкту, оскільки розробка – це лише можливість

використання його в найрізноманітніших сферах виробничої діяльності. Якщо основою отриманого продукту є об'єкт права інтелектуальної власності, то на цій стадії відбувається його доробка до рівня інноваційного продукту з урахуванням специфіки конкретної сфери використання. Результат, який може бути отриманий на цій стадії, отримує назву інноваційного об'єкту (інноваційної розробки або інноваційного продукту) і повинен відповідати меті замовника.

До групи договорів, які опосередковують стадію створення, відносяться: договір НДДКТР; договір на створення інноваційного продукту (інноваційної розробки) (не врегульований на рівні закону); договори про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності; договори про надання різноманітних послуг в сфері патентно-ліцензійної діяльності, зокрема, послуги з інформаційного пошуку, експертизи, реєстрації; договір про передачу «ноу-хау». Однак створення за завданням замовника інноваційного об'єкту може привести і до створення ряду супутніх охороноздатних або неохороноздатних об'єктів права інтелектуальної власності. Тому, як наслідок, на цій стадії можливо укладення договорів, які забезпечують проведення патентно-ліцензійної діяльності відносно супутніх охороноздатних об'єктів.

При повному інноваційному циклі для оформлення та охоплення правовим зв'язком всіх відносин, які складаються протягом його реалізації, доцільно використовувати конструкцію рамкового (основного) договору, що являє собою договір, метою якого є організація тривалих ділових зв'язків у вигляді потоку різноманітних відносин шляхом укладення (як правило, між тими ж сторонами) договорів-додатків, окремі умови яких узгоджуються в основному договорі.

Карнаух Б. П., асистент кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АНТИНОМІЯ ОБ'ЄКТИВНОГО І СУБ'ЄКТИВНОГО В ЦИВІЛІСТИЧНОМУ ПОНЯТТІ НЕОБЕРЕЖНОСТІ

Необережність – поняття заперечне: воно означає відсутність належної обережності. А отже, виходить, щоби констатувати необережність, нале-